

CONFINTEA VI: Okvir za djelovanje iz Beléma

KORIŠTENJE MOĆI I POTENCIJALA UČENJA I OBRAZOVANJA ODRASLIH ZA ODRŽIVU BUDUĆNOST

Preambula

1. Mi, zemlje članice UNESCO-a, predstavnici organizacija civilnog društva, socijalnih partnera, agencija Ujedinjenih naroda, međuvladinih agencija i privatnog sektora, okupili smo se u Belému do Paru u Brazilu u prosincu 2009. godine kao sudionici šeste međunarodne konferencije o obrazovanju odraslih (CONFINTEA VI) da bismo ocijenili napredak u učenju i obrazovanju odraslih od CONFINTEA-e V. Obrazovanje odraslih prepoznato je kao ključan element prava na obrazovanje, zbog čega bismo trebali hitno iscertati novi smjer kretanja kako bismo omogućili svim mladim ljudima i odraslima da iskoriste to pravo.¹

2. Mi neprestano ponavljamo fundamentalnu ulogu učenja i obrazovanja odraslih na način kako je postavljena tijekom pet međunarodnih konferencija o obrazovanju odraslih (CONFINTEA I-V) od 1949. godine i jednoglasno se obvezujemo da ćemo, s osjećajem za hitnost i ubrzanim ritmom, provesti i unaprijediti planove koje se odnose na učenje i obrazovanje odraslih.

3. Mi potvrđujemo definiciju obrazovanja odraslih postavljenu prvi put na konferenciji *Preporuke za razvoj obrazovanja odraslih* održanoj u Nairobiju 1976. te dalje razvijenu *Hamburškom deklaracijom* iz 1997. godine, prema kojima obrazovanje odraslih označava “cjelokupno tijelo neprekidnih procesa učenja, formalnih ili drugih, kojima ljudi koje njihovo društvo smatra odraslima razvijaju sposobnosti, obogaćuju znanja te unapređuju tehničke ili profesionalne kvalifikacije ili ih okreću u novom smjeru kako bi zadovoljili vlastite potrebe i potrebe svojih društva”.

4. Mi potvrđujemo da je pismenost najznačajniji temelj za izgradnju sveobuhvatnog, inkluzivnog i integriranog cjeloživotnog i općeživotnog učenja za sve mlade ljude i odrasle. S obzirom na veličinu izazova koju pismenost globalno predstavlja, smatramo da je od vitalnog značaja udvostručiti naše napore kako bismo osigurali da se postojeći ciljevi i prioriteti vezani uz pismenost odraslih, na način na koji su definirani u Obrazovanju za sve (EFA), Desetljeću pismenosti Ujedinjenih naroda (UNLD) i Inicijativi pismenosti za osnaživanje (LIFE), ostvare upotrebom svih raspoloživih sredstava.

¹ Prevedeno u Agenciji za obrazovanje odraslih, Zagreb

5. Obrazovanje mladih ljudi i odraslih omogućuje pojedincima, a posebice ženama, da se nose s višestrukim društvenim, gospodarskim i političkim krizama te s klimatskim promjenama. Dakle, mi prepoznajemo ključnu ulogu koju učenje i obrazovanje odraslih imaju za ostvarenje Milenijskih ciljeva razvoja (MDG), Obrazovanja za sve (EFA) i UN-ovog plana za održivi ljudski, društveni, gospodarski, kulturni i ekološki razvoj, uključujući ravnopravnost spolova (CEDAW i Pekinška platforma za akciju).

6. Mi stoga usvajamo ovaj **Okvir za djelovanje iz Beléma** da bi nas vodio u korištenju moći i potencijala učenja i obrazovanja odraslih za održivu budućnost za sve.

Prema cjeloživotnom učenju

7. Cjeloživotno učenje ima kritičnu ulogu za odgovor na globalne probleme i izazove vezane uz obrazovanje. Cjeloživotno je učenje „od kolijevke do groba“ filozofija, konceptualni okvir i organizacijsko načelo svih oblika obrazovanja, temeljeno na inkluzivnim, emancipatorskim, humanističkim i demokratskim vrijednostima, sveobuhvatni je i sastavni dio vizije društva utemeljenog na znanju. Mi ponovno potvrđujemo četiri stupa učenja koja je preporučila Međunarodna komisija o obrazovanju za 21. stoljeće: učiti znati, učiti činiti, učiti biti i učiti za zajedništvo.

8. Mi uviđamo da je učenje i obrazovanje odraslih značajna komponenta procesa cjeloživotnog učenja koje obuhvaća cjelinu učenja od formalnog do neformalnog i informalnog učenja. Učenje i obrazovanje odraslih zadovoljavaju potrebe učenja mladih, odraslih i starijih ljudi. Učenje i obrazovanje odraslih pokrivaju širok spektar sadržaja - općenite teme, strukovna pitanja, obiteljsku pismenost i obiteljsko obrazovanje, građanstvo i mnoga druga područja - s prioritetima koji ovise o specifičnim potrebama pojedinih zemalja.

9. Mi smo uvjereni u kritičnu ulogu cjeloživotnog učenja za odgovor na globalne probleme i izazove vezane uz obrazovanje, te smo njome nadahnuti. Nadalje, naše je uvjerenje da učenje i obrazovanje odraslih pruža ljudima nužna znanja, sposobnosti, vještine, kompetencije i vrijednosti kojima će prakticirati i unaprijediti svoja prava i kojima će steći kontrolu nad svojim sudbinama. Učenje i obrazovanje odraslih također su imperativi za postizanje pravičnosti i uključenosti, iskorjenjivanje siromaštva i izgradnju pravičnih, tolerantnih, održivih i na znanju utemeljenih društava.

Preporuke

10. Dok potvrđujemo svoja postignuća i napredak od CONFINTEA-e V, svjesni smo izazova s kojima se još suočavamo. Prepoznajući da je ispunjenje prava na obrazovanje odraslih i mladih ljudi uvjetovano s obzirom na politike, upravljanje, financiranje, sudjelovanje, inkluziju, pravičnost i kvalitetu, kako je to opisano u pri-

loženim **Polazišnim osnovama**, odlučni smo slijediti sljedeće preporuke. Naročiti izazovi koje predstavlja pismenost upućuju nas da pismenosti odraslih postavimo u prvi plan.

Pismenost odraslih

11. Pismenost je nužna osnova koja omogućuje mladim ljudima i odraslima da se uključe u mogućnosti učenja na svim razinama. Pravo na pismenost neodvojiv je dio prava na obrazovanje. Pretpostavka je razvoja osobnog, društvenog, ekonomskog i političkog osnaživanja. Pismenost je ključno sredstvo izgradnje ljudskih sposobnosti da bi se mogli nositi s nastajućim izazovima i složenostima života, kulture, gospodarstva i društva.

S obzirom na tvrdokornost i opseg izazova koji pismenost predstavlja, praćen neiskorištavanjem ljudskih resursa i potencijala, udvostručenje napora kojima bi se do 2015. godine nepismenost smanjila 50 posto u odnosu na razinu iz 2000. predstavlja imperativ (4. cilj EFA-e i druge međunarodne obveze), s krajnjim ciljem sprečavanja i prekidanja ciklusa niske pismenosti te kreiranja potpuno pismenog svijeta.

Iz tih razloga obvezujemo se da ćemo:

- a) osigurati da se u svim istraživanjima i prikupljenim podacima pismenost prizna kao kontinuum;
- b) razviti plan s jasnim ciljevima i rokovima da bi se odgovorilo na taj izazov na temelju kritičke procjene ostvarenog napretka, prepreka na koje se naišlo i utvrđenih slabosti;
- c) mobilizirati te povećati vanjske i unutarnje resurse i ekspertizu da bi se provedli programi opismenjavanja na višoj razini i s većim opsegom, pokrivenošću i kvalitetom, s ciljem promicanja integralnih i srednjoročnih procesa, čime bi se osiguralo ostvarenje održive pismenosti pojedinaca;
- d) razvijati opismenjavanje koje je relevantno i prilagođeno potrebama pojedinaca te vodi funkcionalnom i održivom znanju, vještinama i kompetencijama sudionika, čime će ih se osnažiti da učenje nastave kao dio cjeloživotnog učenja, a njihova postignuća budu prepoznata odgovarajućim instrumentima i metodama procjene;
- e) usmjeriti aktivnosti opismenjavanja na žene i stanovništvo u iznimno nepovoljnom društvenom položaju, uključujući autohtono stanovništvo i zatvorenike, s ukupnom usredotočenošću na ruralno stanovništvo;
- f) uspostaviti međunarodne indikatore i ciljeve pismenosti;
- g) sustavno pratiti i izvještavati o napretku, između ostalog o investicijama i adekvatnosti resursa vezanih uz opismenjavanje u svakoj zemlji, kao i na globalnoj razini putem uključivanja posebne sekcije u Globalno izvješće praćenja EFA-e;

- h) planirati i implementirati kontinuirano obrazovanje, osposobljavanje i razvijanje vještina iznad razine temeljnih vještina pismenosti, što bi bilo podržano obogaćenom pismenom okolinom.

Javne politike

12. Politike i zakonodavne mjere za obrazovanje odraslih trebaju biti sveobuhvatne, inkluzivne i integrirane unutar cjeloživotne i općeživotne perspektive učenja na temelju sektorskih i unutarsektorskih načela, pokrivajući i povezujući sve komponente učenja i obrazovanja.

Iz tih razloga obvezujemo se da ćemo:

- a) razviti i implementirati politike s potpuno uračunatim troškovima, dobro usmjerene planove i zakonodavstvo usmjereno na pismenost odraslih, obrazovanje za mlade ljude i za odrasle, i na cjeloživotno učenje;
- b) oblikovati specifične i konkretne akcijske planove za učenje i obrazovanje odraslih koji su integrirani u MDG, EFA i UNLD, kao i u ostale nacionalne i regionalne razvojne planove i u aktivnosti LIFE-a gdje postoje;
- c) osigurati da učenje i obrazovanje odraslih budu uključeni u inicijativu “ONE United Nations”;
- d) uspostaviti odgovarajuće mehanizme koordinacije kao što su nadzorni odbori, koji uključuju sve aktivne dionike u učenju i obrazovanju odraslih;
- e) razviti ili unaprijediti strukture i mehanizme za priznavanje, vrednovanje i akreditaciju svih oblika učenja putem uspostave okvira ekvivalentnosti.

Upravljanje²

13. Dobro upravljanje omogućuje djelotvornu, transparentnu, odgovornu i pravičnu implementaciju politika učenja i obrazovanja odraslih. Zastupljenost i sudjelovanje svih dionika nužni su želi li se zajamčiti responzivnost prema potrebama svih osoba koje uče, posebice onih u nepovoljnom društvenom položaju.

Iz tih razloga obvezujemo se da ćemo:

- a) stvoriti i održavati mehanizme za uključenost javnih vlasti na svim administrativnim razinama, organizacija civilnog društva, socijalnih partnera, privatnog sektora, zajednice i udruženja odraslih učenika i nastavnika u razvoj, implementaciju i evaluaciju politika i programa;
- b) poduzeti mjere izgradnje kapaciteta da bi se podržala konstruktivna, informirana i primjerena uključenost organizacija civilnog društva, zajednice i udruženja odraslih polaznika u razvoj, implementaciju i evaluaciju politika i programa;

2 Governance: upravljanje, javno upravljanje (op.ur.)

- c) promovirati i podupirati međusektorsku i međuministarsku suradnju;
- d) promicati transnacionalnu suradnju projektima i mrežama za dijeljenje znanja, iskustva i inovativnih praksi.

Financiranje

14. Učenje i obrazovanje odraslih vrijedno su ulaganje koje donosi društvenu korist stvaranjem demokratskijeg, mirnijeg, inkluzivnijeg, produktivnijeg, zdravijeg i održivijeg društva. Znatna financijska ulaganja nužna su da bi se osiguralo pružanje kvalitetnih usluga učenja i obrazovanja odraslih.

Iz tih razloga obvezujemo se da ćemo:

- a) ubrzati napredak prema ostvarenju preporuke CONFINTEA-e, koja traži ulaganje barem šest posto BDP-a u obrazovanje te raditi na povećanju ulaganja u učenje i obrazovanje odraslih;
- b) širiti postojeće obrazovne resurse i budžete u svim odjelima javne uprave da bi se postigao cilj integrirane strategije učenja i obrazovanja odraslih;
- c) razmatrati nove i otvarati postojeće transnacionalne programe financiranja za pismenost i obrazovanje odraslih, u skladu s aktivnostima u sklopu Programa za cjeloživotno učenje EU-a;
- d) stvarati poticaje za promicanje novih izvora financiranja, na primjer iz privatnog sektora, NVO-a, zajednica i pojedinaca, ne dovodeći u pitanje načela pravičnosti i inkluzije;
- e) dati prioritet investicijama u cjeloživotnom učenju za žene, stanovništvo iz ruralnih krajeva i osobe s posebnim potrebama.

Kao potporu tim strategijama, pozivamo međunarodne partnere da:

- f) ispune svoje obveze premošćivanja financijskog jaza koji sprečava dostizanje svih ciljeva EFA-e, posebice 3. i 4. cilja (učenje mladih i odraslih, pismenost odraslih);
- g) povećaju sredstva i tehničku pomoć za opismenjavanje, učenje i obrazovanje odraslih te istraže provedivost korištenja alternativnih mehanizama financiranja, kao što su zamjena duga ili odgoda;
- h) zahtijevaju da planovi obrazovnog sektora podneseni Inicijativi *Fast Track* (FTI) sadrže pouzdane aktivnosti i investicije koje se odnose na pismenost odraslih.

Sudjelovanje, inkluzija i pravičnost

15. Inkluzivno obrazovanje temelj je postizanja ljudskog, društvenog i gospodarskog razvoja. Opremanje svih pojedinaca da bi mogli razviti svoje potencijale znatno doprinosi njihovom ohrabrenju u vođenju zajedničkog skladnog i dostojanstvenog života. Ne može postojati isključenost na temelju godina, roda, etniciteta,

statusa migranta, jezika, religije, invaliditeta, ruralnosti, seksualnog identiteta ili orijentacije, siromaštva, raseljenosti ili izdržavanja zatvorske kazne. Borba protiv kumulativnih efekata višestruko nepovoljnog položaja posebno je važna. Potrebno je poduzeti mjere koje bi svima povećale pristup i motivaciju.

Iz tih razloga obvezujemo se da ćemo:

- a) promovirati i omogućavati pravičniji pristup i sudjelovanje u učenju i obrazovanju odraslih povećanjem kulture učenja te uklanjanjem prepreka sudjelovanju;
- b) promovirati i podupirati pravičniji pristup i sudjelovanje u učenju i obrazovanju odraslih dobro osmišljenim i ciljanim usmjeravanjem i informiranjem, kao i aktivnostima i programima kao što su tjedni obrazovanja odraslih te festivali učenja;
- c) predvidjeti i odgovoriti na probleme skupina za koje se može utvrditi da su u višestruko nepovoljnom položaju, posebice u ranoj odrasloj dobi;
- d) stvarati centre i prostore učenja u zajednici koji će biti višenamjenski te unapređivati pristup i sudjelovanje u cijelom spektru programa učenja i obrazovanja odraslih za žene, uzimajući u obzir specifične zahtjeve rodno-specifičnog tijeka života;
- e) podupirati razvoj pisanja i pismenosti na raznim autohtonim jezicima razvijanjem relevantnih programa, metoda i materijala koji priznaju i vrednuju autohtone kulture, znanja i metodologije, a istodobno adekvatno razvijaju učenje drugog jezika za širu komunikaciju;
- f) financijski podupirati sustavnu usredotočenost na skupine u nepovoljnom društvenom položaju (na primjer autohtono stanovništvo, migrante, osobe s posebnim potrebama te osobe nastanjene u ruralnim područjima) u svim obrazovnim politikama i pristupima koji mogu uključivati besplatne programe ili programe koje subvencioniraju strane vlade, poticajima za učenje kao što su stipendije, oslobođenje od plaćanja školarine i plaćen studijski dopust;
- g) omogućiti obrazovanje odraslih u zatvorima na svim prikladnim razinama;
- h) usvojiti holistički, integrirani pristup, uključujući mehanizam identificiranja dionika i odgovornosti države u partnerstvu s organizacijama civilnog društva, dionika tržišta rada, polaznika i nastavnika;
- i) razvijati djelotvorne obrazovne odgovore na probleme migranata i izbjeglica kao ključan element razvojnih aktivnosti.

Kvaliteta

16. Kvaliteta u učenju i obrazovanju holistička je, multidimenzionalna koncepcija i praksa koja zahtijeva konstantnu pažnju i kontinuirani razvoj. Promicanje kulture kvalitete u učenju odraslih zahtijeva relevantne sadržaje i načine pružanja

usluga obrazovanja, procjenu potreba utemeljenu na polazniku, stjecanje višestrukih kompetencija i znanja, profesionalizaciju nastavnika, obogaćivanje okoline za učenje i osnaživanje pojedinaca i zajednica.

Iz tih razloga obvezujemo se da ćemo:

- a) razviti kriterije kvalitete za kurikulume, materijale za učenje i metodologije poučavanja u programima obrazovanja odraslih, uzimajući pritom u obzir ishode i mjere utjecaja;
- b) prepoznavati raznolikost i pluralnost pružatelja obrazovanja;
- c) unapređivati osposobljavanje, izgradnju kapaciteta, uvjete zapošljavanja i profesionalizaciju nastavnika u obrazovanju odraslih, na primjer uspostavom partnerstva s visokoškolskim ustanovama, udruženjima nastavnika i udrugama civilnog društva;
- d) izraditi kriterije za procjenu ishoda učenja odraslih na različitim razinama;
- e) precizno smjestiti indikatore kvalitete;
- f) pružiti veću pomoć sustavnim interdisciplinarnim istraživanjima u učenju i obrazovanju odraslih, upotpunjenim sustavima upravljanja znanjem za prikupljanje, analizu i diseminaciju podataka i primjera dobre prakse.

Praćenje implementacije Okvira za akciju iz Beléma

17. Crpeći snagu iz naše kolektivne volje kako bismo ojačali učenje i obrazovanje odraslih u svojim zemljama i na međunarodnoj razini, obvezujemo se na sljedeće mjere vezane uz odgovornost i praćenje. Potvrđujemo potrebu za valjanim i pouzdanim kvantitativnim i kvalitativnim podacima da bismo informirali kreatora politika u učenju i obrazovanju odraslih. Rad s partnerima na izradi i provedbi redovnih mehanizama bilježenja i praćenja na nacionalnim i internacionalnim razinama od najveće je važnosti za ostvarenje Okvira za djelovanje iz Beléma.

Iz tih razloga obvezujemo se da ćemo:

- a) ulagati u proces razvoja niza komparativnih indikatora za pismenost kao kontinuum te obrazovanje odraslih;
- b) redovno prikupljati i analizirati podatke i informacije o sudjelovanju i napretku u programima obrazovanja odraslih, odvojene prema spolu i ostalim faktorima, da bi se vrednovala promjena kroz vrijeme i dijelila dobra praksa;
- c) uspostaviti redovne mehanizme praćenja da bi se procijenila implementacija obveza s CONFINTEA-e VI;
- d) preporučiti pripremu izvješća napretka u tri godine koje bi trebalo biti poslano UNESCO-u;
- e) inicirati regionalne mehanizme praćenja s jasnim mjerilima i indikatorima;
- f) izraditi izvješća o nacionalnom napretku za izvješće o napretku CONFINTEA-e VI, koje se podudara s vremenskim rasporedom EFA-e i MDG-a za 2015.;

- g) podupirati suradnju među zemljama u razvoju za praćenje MDG-a i EFA-e u područjima pismenosti odraslih, obrazovanja odraslih i cjeloživotnog učenja;
- h) pratiti suradnju u obrazovanju odraslih u disciplinama i sektorima kao što su poljoprivreda, zdravstvo i zapošljavanje.

Kako bi se osigurala potpora za praćenje i nadzor na međunarodnoj razini, pozivamo UNESCO i njegove strukture da:

- i) pruže potporu zemljama članicama osmišljavanjem i razvojem sustava upravljanja znanjem s otvorenim pristupom koji bi prikupljao podatke i studije slučaja dobre prakse, putem doprinosa zemalja članica;
- j) razviju smjernice za sve ishode učenja, uključujući stečene neformalnim i informalnim učenjem, da bi mogli biti priznati i vrednovani;
- k) kroz UNESCO-ov Institut za cjeloživotno učenje i u partnerstvu s UNESCO-ovim Institutom za statistiku koordiniraju procese praćenja na globalnoj razini koji bi prikupljali informacije i periodično izvještavali o napretku u učenju i obrazovanju odraslih;
- l) na navedenim osnovama u pravilnim razmacima izrađuju *Globalno izvješće o učenju i obrazovanju odraslih (GRALE)*;
- m) revidiraju i upotpune *Preporuku o razvoju obrazovanja odraslih iz Nairobija (1976.)* do 2012. godine.

DODATAK

Polazišne osnove

Globalni obrazovni problemi i izazovi

1. Učenje i obrazovanje odraslih imaju kritičnu ulogu za odgovor na suvremene kulturne, ekonomske, političke i društvene izazove. Globalizirani svijet otvorio je put mnogim prilikama, među njima i mogućnosti učenja od bogatih i raznolikih kultura koje prelaze geografske granice. Međutim, širenje nejednakosti postalo je dominantnim svojstvom naše ere. Veliki dio svjetske populacije živi u siromaštvu, čak 43,5 posto preživljava s manje od dva američka dolara dnevno. Većina siromašnog stanovništva svijeta živi u ruralnim područjima. Demografske nejednakosti, s rastućom mladom populacijom na jugu i populacijom koja stari na sjeveru, pogoršane su velikim migracijama iz siromašnih u bogata područja - unutar i između zemalja - i priljevom znatnog broja raseljenih ljudi. Suočeni smo s nejednakim pristupom hrani, vodi i energiji, a ekološka degradacija dugoročno prijeti našoj egzistenciji. Osim materijalne, često je uočena i oskudica sposobnosti koja sprečava učinkovito funkcioniranje društva. Nedopustivo mnogo današnje djece ima izgleda

da bude suočeno s nezaposlenošću u mladosti, a rastući broj socijalno, ekonomski i politički “odvojenih” mladih ljudi osjeća da nema udjela u društvu.

2. Suočeni smo sa strukturalnim pomacima u proizvodnji i na tržištima rada, rastućim nesigurnostima i tjeskobama u svakodnevnom životu, poteškoćama u postizanju međusobnog razumijevanja, a sad i sa sve dubljom svjetskom ekonomskom i financijskom krizom. Istovremeno, globalizacija i ekonomija znanja prisiljavaju nas na obnavljanje i prilagodbu naših vještina i kompetencija novim radnim okolinama, oblicima društvene organizacije i komunikacijskim kanalima. Ti problemi i naše hitne kolektivne i individualne potrebe u vezi s učenjem preispituju naša načela i pretpostavke u tom području te neke aspekte temelja naših uhodanih obrazovnih sustava i filozofija.

3. U mnogim zemljama pismenost odraslih ostaje velikim izazovom: 774 milijuna odraslih (od kojih su dvije trećine žene) nemaju temeljne vještine pismenosti, a ponuda je učinkovitih programa opismenjivanja i stjecanja životnih vještina nedovoljna. U Europi gotovo trećina radne snage ima samo ekvivalent nižem sekundarnom obrazovanju, a dvije trećine novih poslova zahtijevaju kvalifikacije na višoj sekundarnoj razini ili više od toga. U mnogim zemljama juga većina stanovništva ne dostiže razinu osnovne škole. U 2006. oko 75 milijuna djece (od kojih su većina djevojčice) ili je rano napustilo školu ili je nikad nije ni pohađalo. Gotovo polovina te djece je iz subsaharske Afrike, a više od 80 posto iz ruralnih područja. Nedostatak društvene relevantnosti obrazovnog kurikuluma, nedostatan broj ili u nekim slučajevima nedovoljno osposobljavanje nastavnika, nestašica inovativnih materijala i metoda te prepreke svih vrsta potkopavaju sposobnost postojećih obrazovnih sustava da pruže kvalitetno obrazovanje koje može utjecati na nejednakosti u našim društvima.

4. Nekoliko usklađenih međunarodnih nastojanja usmjereno je na davanje odgovora na te izazove. Učinjen je napredak prema postizanju šest ciljeva Obrazovanja za sve (EFA, 2000) putem suradnji vlada, koje imaju vodeću ulogu, s agencijama Ujedinjenih naroda, udrugama civilnog društva, privatnim pružateljima obrazovanja te donatorima. Povećanje resursa za Univerzalno osnovno obrazovanje načinjeno je inicijativom EFA-e *Fast track*. Desetljeće pismenosti Ujedinjenih naroda (UNLD) (2003.-2012.) pruža potporu postizanju EFA-nih ciljeva vezanih uz pismenost zagovaranjem i podizanjem svijesti na svjetskoj razini. Inicijativa Pismenost za osnaživanje (LIFE) daje globalni okvir unutar UNLD-a čiji je cilj podrška zemljama s najvećim potrebama u pogledu pismenosti. Dva Milenijska cilja razvoja (2000.) eksplicitno se odnose na obrazovanje: ostvarenje univerzalnog osnovnog obrazovanja i rodna jednakost. Međutim, ni u jednom od tih ciljeva nije naznačena uloga učenja i obrazovanja odraslih izvan temeljne pismenosti i životnih vještina. Ohrabruje da je Desetljeće obrazovanja za održivi razvoj (2005.-2014.) široko postavljeno pa učenje i obrazovanje odraslih mogu unutar njega igrati vrlo vidljivu ulogu.

5. Učenje i obrazovanje odraslih kritičan su i nužan odgovor na izazove s kojima se suočavamo. Oni su ključna komponenta holističkog i sveobuhvatnog sustava

cjeloživotnog učenja i obrazovanja koje integrira formalno, neformalno i informalno učenje i koje se, eksplicitno ili implicitno, odnosi na mlade i na odrasle osobe koje uče. Konačno, u učenju i obrazovanju odraslih radi se o osiguravanju konteksta za učenje i procesa učenja koji su atraktivni i responzivni prema potrebama odraslih kao aktivnih građana. Radi se o razvoju samostalnih, autonomnih pojedinaca, izgradnji i obnovi njihovih života u složenim kulturama, društvima i gospodarstvima koji se ubrzano mijenjaju - na poslu, u obitelji, zajednici i društvenom životu. Potreba za mijenjanjem različitih vrsta poslova tijekom života, prilagodba novim kontekstima u situacijama raseljavanja ili migracijama, važnost poduzetničkih inicijativa i sposobnost da se održe napreci u kvaliteti života - te i ostale socioekonomske okolnosti traže kontinuirano učenje tijekom odraslog života. Učenje i obrazovanje odraslih ne nude samo specifične kompetencije, nego su također ključan faktor u podizanju samouvjerenosti, samopouzdanja, jasnog osjećaja za identitet i uzajamnu potporu. Usprkos tome, učenje i obrazovanje odraslih su mnogo više od stavke u društvenoj potrošnji ili financijskim izdacima. Oni su investicija u nadu za budućnost.

6. Danas se procjenjuje da za svaku godinu podizanja prosječne razine obrazovanosti odrasle populacije postoji odgovarajuće povećanje od 3,7 posto dugoročnog ekonomskog rasta i šest posto povećanje prihoda *per capita*.

Napredak u učenju i obrazovanju odraslih od CONFINTEA-e V

7. Nacionalna izvješća izrađena u sklopu pripreme za CONFINTEA-u VI što su ih podnijele 154 zemlje članice te rasprave o učinkovitoj praksi tijekom regionalnih pripremnih konferencija pokazali su neke napretke i inovacije u učenju i obrazovanju odraslih unutar perspektive cjeloživotnog učenja. Osim primjera Strategije cjeloživotnog učenja Europske unije pokrenute 2000. godine i s njom povezanih nacionalnih politika država članica, nekoliko zemalja članica s juga uvelo je sveobuhvatne politike i zakonodavstvo koji se odnosi na učenje i obrazovanja odraslih, a neke su čak učenje i obrazovanje odraslih ugradile u svoje ustave. Razvijaju se sustavni pristupi učenju i obrazovanju odraslih u skladu s okvirima politika, a u nekim slučajevima provedene su velike reforme.

8. Planovi, programi i kampanje koje se odnose na pismenost reaktivirani su i ubrzani u nekim zemljama članicama. U periodu 2000.-2006. došlo je do porasta u pismenosti odraslih na globalnoj razini sa 76 na 84 posto. Napredak je posebice zabilježen u državama u razvoju. Neke vlade aktivno su nastojale surađivati s civilnim društvom da bi osigurale neformalne mogućnosti učenja pristupima koji uključuju povjeravanje provedbe dijela usluga drugima, sa širokim spektrom sadržaja, ciljeva i ciljanih grupa. Pružanje neformalnog obrazovanja postalo je raznolikije te pokriva teme kao što su ljudska prava, građanstvo, demokracija, osnaživanje žena, prevencija zaraze HIV-om, zdravlje, zaštita okoliša i održivi razvoj. Događaji usmjereni na zagovaranje učenja kao što su tjedni obrazovanja odraslih, festivali učenja te sveo-

buhvatni pokreti kao što su Gradovi učenja i Regije učenja bitno doprinose učenju i obrazovanju odraslih.

9. Postoje uvjerljivi znakovi koji govore o koristi od pružanja rodno osjetljivog učenja i obrazovanja odraslih, posebno vezano uz žene, a povećani su i prepoznavanje te koristi u zemljama članicama. Prihvaćaju se informacijske i komunikacijske tehnologije te otvoreno učenje i učenje na daljinu, koji polako odgovaraju na specifične potrebe osoba koje uče, a donedavno su bile isključene. Učenje materinjeg jezika sve je zastupljenije u nacionalnim politikama u višejezičnim i multikulturnim kontekstima, iako je samo nekoliko zemalja implementiralo sveobuhvatne politike o tom pitanju.

10. Uvedeni su sustavi informiranja, dokumentiranja, praćenja i evaluacije programa učenja i obrazovanja odraslih. Postupno se uvode učinkoviti instrumenti i sustavi priznavanja, vrednovanja i akreditacije učenja, uključujući tijela i procedure osiguranja kvalitete. Pokazalo se da je stvaranje sinergije formalnog, neformalnog i informalnog učenja i obrazovanja polučilo bolje rezultate i za pojedince koji uče i za obrazovne sustave, jer se postojeći resursi i kompetencije učinkovitije koriste.

11. Kada države provode odlučne inicijative u suradnji s ključnim institucijama civilnog društva, korporativnim sektorom i radničkim udruženjima, obrazovanje odraslih doživljava procvat. Javno-privatna partnerstva postaju sve češća praksa, a projekti na temelju suradnje među zemljama u razvoju te projekti suradnje triju zemalja, koji uključuju razvijene zemlje i zemlje u razvoju, polučuju opipljive rezultate u stvaranju novog oblika učenja odraslih za održivi razvoj, mir i demokraciju. Regionalna, nadnacionalna tijela i agencije igraju ključne i transformativne uloge, pri čemu utječu na države te dopunjuju njihove aktivnosti.

Izazovi za učenje i obrazovanje odraslih

12. Usprkos tom napretku, nacionalna izvješća i *Globalno izvješće o učenju i obrazovanju odraslih* (GRALE) izrađeni za CONFINTEA-u VI ukazuju na nove društvene i obrazovne izazove koji su iskrsnuli pored postojećih problema, a od kojih su se neki u međuvremenu pogoršali, na nacionalnoj, regionalnoj i globalnoj razini. Najvažnije je da očekivanje nakon CONFINTEA-e V kako ćemo nanovo izgraditi i ojačati učenje i obrazovanje odraslih nije ispunjeno.

13. Uloga i mjesto učenja i obrazovanja odraslih unutar cjeloživotnog učenja i dalje su podzastupljeni. Istovremeno, javne politike izvan obrazovanja nisu prepoznale i integrirale osebujan doprinos koji učenje i obrazovanje odraslih mogu ponuditi širem gospodarskom, socijalnom i ljudskom razvoju. Područje učenja i obrazovanja odraslih i dalje je fragmentirano. Napori usmjereni na zagovaranje mjesta učenja i obrazovanja odraslih rasuti su na više strana, a politički kredibilitet razblažen je upravo zbog iznimno raznolike prirode učenja i obrazovanja odraslih koja sprečava bližu identifikaciju s bilo kojom arenom društvenih politika. Često je izostavljanje obrazovanja odraslih iz programa vladinih agencija praćeno oskud-

nom suradnjom ministarstava, slabom organizacijskom strukturom i lošom povezanošću obrazovanja (formalnog i neformalnog) s ostalim sektorima. S obzirom na priznavanje i akreditaciju učenja, nacionalni mehanizmi i međunarodna nastojanja stavljaju prejak naglasak na formalno akreditirane vještine i kompetencije, pritom rijetko uključujući neformalno, informalno i iskustveno učenje. Jaz između politika i njihove implementacije povećava se kada se razvoj politika provodi izolirano, bez vanjske suradnje ili inputa (s terena i iz visokoškolskih ustanova) te ostalih udruženja nastavnika u obrazovanju mladih i odraslih.

14. Nije uspostavljeno dalekovidno i adekvatno financijsko planiranje koje bi omogućilo učenju i obrazovanju odraslih da značajno doprinesu našoj budućnosti. Nadalje, trenutačni rastući trend decentralizacije odlučivanja nije uvijek popraćen odgovarajućim financijskim izdvajanjima na svim razinama ili primjerenim delegiranjem budžetskih ovlaštenja. Učenje i obrazovanje odraslih nisu još dovoljno zastupljeni u strategijama pomoći međunarodnih donatora, a također još nisu predmet aktualnih napora za koordinacijom i usklađivanjem donatora. Oprost duga zasad nije znatno koristio učenju i obrazovanju odraslih.

15. Iako svjedočimo povećanju raznolikosti programa učenja i obrazovanja odraslih, njihova je ponuda primarno usredotočena na strukovno i profesionalno obrazovanje i osposobljavanje. Nedostaju integriraniji pristupi učenju i obrazovanju odraslih usmjereni na razvoj u svim aspektima (gospodarski razvoj, održivi razvoj, razvoj zajednice, osobni razvoj). Inicijative rodno osviještene politike nisu uvijek vodile k relevantnijim programima za veće sudjelovanje žena. Slično tome, programi učenja i obrazovanja odraslih rijetko odgovaraju potrebama autohtonog stanovništva, populacije u ruralnim područjima i migranata. Raznolikost polaznika u smislu dobi, spola, kulturnog porijekla, ekonomskog statusa, specifičnih potreba - uključujući invaliditet - i jezika ne odražava se u sadržaju i praksi programa. Nekoliko zemalja ima konzistentne višejezične politike usmjerene na promicanje materinjih jezika, što je često presudno za stvaranje pismene okoline, posebno za autohtone i/ili manjinske jezike.

16. Učenje i obrazovanje odraslih rijetko se pojavljuju u mnogim međunarodnim planovima i preporukama obrazovanja, u najboljem slučaju spominju se samo vrlo široko, a često se na njih gleda kao na sinonim za stjecanje temeljne pismenosti. Istovremeno pismenost nedvojbeno ima veliki utjecaj, a trajno visoka razina izazova koji predstavlja pismenost djeluje optužujuće spram neadekvatnog usvajanja mjera i inicijativa posljednjih godina. Zbog konstantno visoke stope pismenosti postavlja se pitanje jesu li politički i financijski dovoljno učinile vlade i međunarodne agencije.

17. Manjak mogućnosti za profesionalizaciju i osposobljavanje, kao i osiromašena struktura okoline za učenje, u smislu opreme, materijala i kurikuluma, presudno utječe na kvalitetu pružanja programa učenja i obrazovanja odraslih. Rijetko se sustavno provode procjene i istraživanja potreba u sklopu procesa planiranja da bi se odredili primjereni sadržaji, pedagogija, način pružanja usluga obrazovanja i

popratna infrastruktura, niti su praćenje, evaluacija i mehanizmi povratnih informacija konstantna kvaliteta učenja i obrazovanja odraslih. Ondje gdje postoje razine njihove sofisticiranosti određene su napetošću koja se javlja pri balansiranju između kvalitete i kvantitete pružanja usluga obrazovanja.

18. Ove Polazišne osnove argumentacijska su potpora preporukama i strategijama izloženima u **Okviru za djelovanje iz Beléma**.